

PAUKŠČIŲ ŽENKLINIMO (ŽIEDAVIMO) LIETUVOS RESPUBLIKOS TERITORIJOJE TAISYKLĖS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Paukščių ženklavimo (žiedavimo) (toliau – žiedavimo) Lietuvos Respublikos (toliau – LR) teritorijoje taisyklės (toliau – Taisyklės) nustato paukščių žiedavimo LR tvarką, žiedavimo teisės suteikimo (paukščių ženklintojo (žieduotojo) pažymėjimo išdavimo) tvarką, žiedų ir kitų ženklų paukščių žiedavimui išdavimo tvarką, duomenų, fiksuojamų paukščius žieduojant ir/ar aptikus ankščiau žieduotus, apimtį, jų pateikimo Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejaus (toliau – Muziejus) Paukščių žiedavimo centrui (toliau – Centras) tvarką ir terminus, paukščių žieduotojų teises ir pareigas.

2. Kai kuri Taisyklių 1 punkte surašyta veikla yra reglamentuota ir LR aplinkos ministerijos ministro 2010 m. liepos 15 d įsakymu Nr. D1-622 patvirtintame „Saugomų rūšių naudojimo tvarkos apraše“ (toliau – Aprašas), Aplinkos ministro 2011 m. rugsėjo 21 d. įsakymu Nr. D1-724 patvirtintais Muziejaus nuostatais, Muziejaus direktoriaus įsakymais patvirtintais Centro nuostatais ir Centro darbuotojų pareigybių aprašymais.

3. Aprašo 55 punkto nuostata, laisvėje gyvenančių paukščių žiedavimą ir jo koordinavimą LR aplinkos ministerijos įgaliojimu vykdo respublikinis specializuotas muziejus (Muziejus), turintis atskirą padalinį (Centras), organizuojantį ir koordinuojantį žiedavimą.

4. Paukščių žiedavimas nėra tikslas, o jų mokslinio tyrimo metodas gauti informaciją apie įvairius paukščių biologijos ir ekologijos aspektus mokslo ir jų apsaugos tikslais.

5. LR teritorijoje paukščių ženklavimui metaliniais žiedais leidžiama naudoti tik Muziejaus užsakymu pagamintus ir jo išduotus žiedus, ant kurių turi būti šie įrašai: žiedo numeris (sudaromas iš skaitmenų arba iš skaitmenų ir raidžių) ir žodis „LITHUANIA“ ir (arba) Muziejaus pavadinimas anglų kalba, ant didesnio skersmens žiedų kaip Muziejaus adreso dalis gali būti rašomas ir miesto pavadinimas, kuriame yra muziejus (Aprašo 57.1 punktas).

6. Šie žiedai naudojami tik laukiniams laisvėje gyvenantiems paukščiams žieduoti.

7. Paukščius žieduojant pagal atskiras programas spalviniais (dažniausiai plastiko) žiedais ir kitokiomis žymenomis, dedamais (tvirtinamais) ant kojos(ų), kaklo, sparno(ų), snapo, žiedavimo schema (žiedų ar kitokių žymenų spalvos, įrašai ir kt.) privalo būti suderinta su tos paukščių rūšies spalvinio ženklavimo koordinatoriumi ir užregistruota Centre, o informacija apie projektą paskelbta internetinėje svetainėje www.cr-birding.org.

8. Jei paukščiai žieduojami pagal atskiras trumpalaikes Muziejuje suderintas ir užregistruotas tyrimų programas ir tam naudojami spalviniai žiedai, įvairių konstrukcijų prie kūno tvirtinami ženklai, specialūs dažai plunksnų dažymui, atskirų plunksnų iškarpymas, įvedamos po oda mikroschemos, tvirtinami prie kūno radijo siūstuvai, paukščiai ar šikšnosparniai privalo būti paženklinėti ir Taisyklių 5 punkte nurodytais metaliniais žiedais (Aprašo 57.2 punktas).

9. LR teritorijoje žieduoti paukščiai migruodami ir/ar žiemojantys aptinkami visose Europos, beveik visose Afrikos ir kai kuriose Azijos valstybėse. Todėl šioje veikloje, duomenų apsikeitimo su kitų valstybių Paukščių žiedavimo centrais tikslu, Centras savo darbe taiko visose Europos valstybėse EURING‘o (Europos sąjunga paukščių žiedavimui – European Union for Bird Ringing) rekomenduotais duomenų fiksavimo paukščius žieduojant bei aptikus ankščiau žieduotus protokolais ir to reikalauja iš paukščių žieduotojų.

10. Kiekvienas žieduotojas paukščių gaudymo žiedavimui ir žiedavimo metu privalo turėti galiojantį Paukščių ženklintojo (žieduotojo) pažymėjimą (toliau – Pažymėjimas). Neturintiems galiojančio Pažymėjimo žieduoti paukščius draudžiama.

11. Paukščius žiedavimui gaudyti leidžiama tik saugiomis, juos netraumuojančiomis gaudymo priemonėmis.

12. Šios taisyklės taikomos ir šikšnosparnių ženklavimui (žiedavimui) LR teritorijoje ir su tuo susijusių duomenų tvarkymui.

II. PAUKŠČIŲ ŽIEDAVIMO CENTRAS

13. Vadovaudamasis Aprašu, Muziejaus ir Centro nuostatis, Centro darbuotojų pareigybių aprašymais ir kitais teisės aktais savo kompetencijos ribose organizuoja bei koordinuoja paukščių žiedavimą LR teritorijoje.

14. Organizuoja paukščių žiedavimui reikalingų žiedų (metalinių ir spalvinių) įsigijimą ir paskirstymą žieduotojams bei kontroliuoja, kad jie būtų naudojami racionaliai, tikslingai ir teisingai.

15. Nustato fiksuojamų ir kaupiamų duomenų apie žieduojamus ir aptiktus anksčiau žieduotus paukščius apimtį, duomenų (ataskaitų) pristatymo Centrai tvarką ir terminus.

16. Iš žieduotojų gauna paukščių žiedavimo ir anksčiau žieduotų paukščių aptikimo duomenis, juos, esant reikalui tikslina, tvarko, sistemina, saugo (administruoja duomenų bazę) (toliau – DB), juos apibendrina ir skelbia, jais keičiasi su kitų valstybių analogiškais centrais ar kitomis paukščių tyrimo žiedavimo metodu institucijomis.

17. Pagal poreikį teikia konsultacijas žieduotojams, esant būtinybei organizuoja pasitarimus žiedavimo ir žieduotų individų duomenų kaupimo bei tvarkymo, šių duomenų apibendrinimo klausimais.

18. Gavus pranešimą apie aptiktą LR teritorijoje žieduotą paukštį, esant reikalui jį tikslina, ir per 30 dienų aptikimo duomenis įveda į DB, o to paukščio žieduotojui ir aptikėjui ar pranešėjui (toliau – Aptikėjas) išsiunčia to paukščio žiedavimo-aptikimo duomenų lapą su padėkos tekstu.

19. Gavus pranešimą apie bet kurioje kitoje valstybėje (ne LR teritorijoje) žieduotą paukštį, esant reikalui jį tikslina, ir per 10 d. išsiunčia paklausimą užsienio valstybės žiedavimo centrui, kuriame saugomi tuo žiedu žieduoto paukščio duomenys. Iš užsienio valstybės gavus atsakymą su paukščio žiedavimo duomenimis, per 30 d. jo duomenys suvedami į DB, o žieduoto paukščio Aptikėjui išsiunčia paukščio žiedavimo-aptikimo duomenų lapą su padėkos tekstu. Jei per 30 d. iš užsienio paukščių žiedavimo centro paukščio žiedavimo duomenys negaunami, apie tai informuoja Aptikėją.

20. Registruoja gaunamus pranešimus apie žieduotų paukščių aptikimus ir saugo jų archyvą.

21. Palaiko ryšius, keičiasi atitinkama informacija su EURING'u.

22. Dalyvauja su paukščių žiedavimu susijusiose konferencijose, EURING'o Generalinėse asamblėjose.

23. Žieduoja paukščius ir vykdo žieduotų paukščių paiešką.

24. Skleidžia informaciją apie paukščių žiedavimo tikslus, panaudojant paukščių žiedavimo ir jų aptikimo duomenis skelbia publikacijas, skaito paskaitas.

III. SAVANORIAI (ŽIEDUOTOJAI-MĖGĖJAI)

25. Vadovaujantis Europoje ir visame pasaulyje plačiai paplitusia praktika, esant reikalui, paukščių žiedavimui gali būti pasitelkiami ir savanoriai (žieduotojai mėgėjai), kurie šį darbą atlieka talkininkaudami profesionaliems paukščių žieduotojams arba savarankiškai žieduoja paukščius už tai negaudami atlyginimo ir patys būdami atsakingi už savo saugumą šio darbo metu.

26. Savanoriais, turinčiais teisę savarankiškai žieduoti paukščius, gali tapti asmenys ne jaunesni nei 18 m. amžiaus, bet ne tik norintys jais tapti, tačiau ir turintys realias galimybes užsiimti tokia veikla bei turintys atitinkamą kvalifikaciją:

26.1. gerai žino ir supranta paukščių žiedavimo tikslą ir svarbą;

26.2. pakankamai gerai žino paukščių biologiją ir ekologiją;

26.3. geba neklystamai identifikuoti paukščių rūšis (bent tas, kurias jam leidžiama žieduoti);

26.4. geba neklystamai paukščių lytį (jei tai įmanoma pagal paukščio išorinius požymius);

- 26.5. geba neklystamai nustatyti paukščių amžių (jei tai įmanoma pagal paukščio išorinius požymius);
- 26.6. geba esant reikalui atlikti paukščio biometrinius matavimus;
- 26.7. geba nustatyti bet kurios vietos tikslias geografines koordinates;
- 26.8. žino paukščiams saugias ir juos netraumuojančias gaudymo priemones ir moka jomis teisingai naudotis;
- 26.9. geba saugiai ir netraumuojant paukščių juos paimti iš gaudymo priemonių;
- 26.10. geba saugiai ir netraumuojant paukščių juos žieduoti ir atlikti kitas su jų žiedavimu susijusias procedūras;
- 26.11. žino, kokie duomenys fiksuojami paukščius žieduojant ir aptikus ankščiau žieduotus paukščius, moka juos teisingai užrašyti.
27. Norintis tapti savanoriu, turinčiu teisę savarankiškai žieduoti paukščius, praktinės paukščių žiedavimo patirties įgijimo tikslu privalo dalyvauti ne mažiau penkiose bent vienos dienos trukmės paukščių žiedavimo sesijose su patyrusiu žieduotoju.
28. Jeigu asmuo, pageidaujantis įgyti teisę savarankiškai žieduoti paukščius atitinka tam keliamus reikalavimus ir jeigu yra poreikis ir tikslas žieduoti tų rūšių paukščius, kuriuos jis gali žieduoti, Muziejus jam išduoda Pažymėjimą.
29. Kaip yra reglamentuota šių Taisyklių 10 punkte, kiekvienas žieduotojas, t.y. ir savanoris, turintis teisę savarankiškai žieduoti paukščius, paukščių gaudymo žiedavimui ir žiedavimo metu privalo turėti galiojantį Pažymėjimą.
30. Kiekvienas savanoris, turintis teisę savarankiškai žieduoti paukščius, privalo:
- 30.1. baigiantis Pažymėjimo galiojimo terminui, norėdamas paukščius žieduoti ir ateityje, turi kreiptis į Centrą su prašymu, kad Muziejus išduotų naują Pažymėjimą;
- 30.2. tinkamai saugoti jam išduotų paukščių žiedus, užtikrinti, kad jie nepatektų kitiems asmenims, be Centro sutikimo juos neperduoti kitiems teisę savarankiškai žieduoti paukščius turintiems asmenims ar juos gautų iš kitų asmenų;
- 30.3. griežtai laikytis Centro nustatytos žieduojamų ir sugautų ankščiau žieduotų paukščių duomenų fiksavimo (užrašymo) apimties ir formos reikalavimų;
- 30.4. Centrai pateikti sužieduotų paukščių duomenis (tuos, kurie nebuvo pateikti ankščiau) ir nedelsiant grąžinti visus likusius nepanaudotus žiedus bei Pažymėjimą jeigu dėl bet kokių priežasčių žieduoti paukščius atsisako;
- 30.5. Centrai grąžinti visus jo turimus nepanaudotus paukščių žiedus jeigu dvejus metus iš eilės paukščius nežieduoja;
31. Jeigu savanoris daugiau nei du kartus pažeidžia šių Taisyklių reikalavimus, įvertinęs visas aplinkybes Centras gali pareikalauti nedelsiant pateikti jo sužieduotų paukščių duomenis (tuos, kurie nebuvo pateikti ankščiau) ir grąžinti visus likusius nepanaudotus žiedus bei Pažymėjimą.

IV. FIKSUOJAMI DUOMENYS

32. Kiekvieno paukščio žiedavimo duomenys ar ankščiau Lietuvišku žiedu paženklinto paukščio sugavimo duomenys užrašomi duomenų eilutėmis (vieno paukščio duomenys – viena duomenų eilutė), kurioje tokia seka yra tokie laukai: 1) Metalinio žiedo numeris, 2) Metalinio žiedo vieta, 3) Spalvinis žiedas, 4) Spalvinio žiedo vieta, 5) Paukščio rūšis, 6) Paukščio lytis, 7) Paukščio amžius, 8) Pull skaičius, 9) Paukščio statusas, 10) Pagavimo būdas, 11) Žiedavimo data, 12) Sugavimo laikas (fiksuojamas tik suaugusiems, gebantiems laisvai skraidyti paukščiams), 13) Žiedavimo vieta, 14) Žiedavimo vietos koordinatės, 15) Pastabos, 16) Žieduotojas (aptikėjas).
33. Taisyklių 32 punkte minimi duomenys Centrai pateikiami Taisyklių 38.1-38.4, 38.6 ir 39 punktuose nurodytais terminais.
34. Duomenų laukuose duomenys užrašomi taip:
- 34.1. laukas „**Metalinio žiedo numeris**“. Užrašomas visas žiedo numeris. Jeigu numeryje yra taškas(ai) ar brūkšnelis(iai), jie nerašomi, nes jie yra tik žiedo numerio perskaitymo per atstumą

palengvinimui, bet nėra žiedo numerio dalis. Žiedo numeris (skaitmenys ir raidės) užrašomi be jokių tarpų, raidės visada užrašomos didžiosiomis raidėmis;

34.2. jeigu metalinis žiedas pametamas, kitaip prarandams ar sugadinams ir nepanaudojamas, tai fiksuojama taip:

34.2.1. lauke „Metalinio žiedo numeris“ įrašomas jo numeris;

34.2.2. lauke „Paukščio rūšis“ įrašomi žodžiai „Žiedas nepanaudotas“;

34.2.3. lauke „Pastabos“ įrašoma žiedo nepanaudojimo priežastis;

34.3. laukas „**Metalinio žiedo vieta**“. Žiedo vieta užrašoma dviejų raidžių kodu taip: dešinys pastaibis – **DP**, kairys pastaibis – **KP**, dešinė blauzda – **DB**, kairė blauzda – **KB**;

34.4. laukas „**Spalvinis žiedas**“. Jeigu paukštis papildomai paženklintas bet koku spalviniu žiedu, vienos raidės kodu užrašoma žiedo spalva ir žiedo įrašo spalva, užrašomas žiedo įrašas ir vienos raidės kodu užrašoma žiedo įrašo skaitymo kryptis.

Spalvų kodai yra tokie: baltos – **W**, juodos – **N**, geltonos – **Y**, raudonos – **R**, oranžinės – **O**, rožinės – **K**, violetinės – **V**, rudos – **U**, tamsiai mėlynos – **B**, šviesiai mėlynos (žydros) – **P**, tamsiai žalios – **G**, šviesiai žalios (salotinės) – **L**, pilkos – **S**.

Žiedo įrašo skaitymo krypties kodai yra tokie: aukštyn – **A**, žemyn – **Ž** (arba **Z**).

Visas įrašas šiame lauke užrašomas taip:

34.4.1. pirmiausiai užrašomas vienos raidės žiedo spalvos kodas;

34.4.2. po vienos raidės žiedo spalvos kodo, skliausteliuose užrašomas vienos raidės žiedo įrašo spalvos kodas;

34.4.3. po to įrašomas vidurinis brūkšnelis;

34.4.4. po vidurinio brūkšnelio užrašomas žiedo įrašas (jeigu yra raidės, jos rašomos tik didžiosios);

34.4.5. po žiedo įrašo skliausteliuose užrašomas žiedo įrašo skaitymo krypties kodas. Pvz., juodas žiedas su baltu aukštyn skaitomu įrašu P921 užrašomas N(W)-P921(A), baltas žiedas su raudonu žemyn skaitomu įrašu W4N1 užrašomas W(R)-W4N1(Ž);

34.5. laukas „**Spalvinio žiedo vieta**“. Dviejų raidžių kodu užrašoma žiedo vieta taip: dešinys pastaibis – **DP**, kairys pastaibis – **KP**, dešinė blauzda – **DB**, kairė blauzda – **KB**, kaklas – **KA**, dešinys sparnas – **DS**, kairys sparnas – **KS**, snapas – **SN**;

34.6. jeigu turėtas spalvinis žiedas nepanaudojamas (sulūžta, pametamas ar pan.), tai fiksuojama taip:

34.6.1. lauke „Spalvinis žiedas“ įrašomas spalvinis žiedas be skaitymo krypties kodo;

34.6.2. lauke „Paukščio rūšis“ įrašomi žodžiai „Žiedas nepanaudotas“;

34.6.3. lauke „Pastabos“ įrašoma žiedo nepanaudojimo priežastis;

34.7. laukas „**Paukščio rūšis**“. Užrašoma lietuviškai arba lotyniškai. Rūšys gali būti užrašomos ir lotyniško genties ir rūšies pavadinimo akronimais (3+3 raidės), kokie yra naudojami Centro parengtame „Paukščiams žieduoti naudojami žiedai pagal paukščių rūšis“ sąrašė;

34.8. laukas „**Paukščio lytis**“. Lytis užrašoma taip: patinas – **M**, patelė – **F**, nenustatyta – **U**. Lytis (patinas arba patelė) užrašoma tik tuo atveju, kai dėl lyties nustatymo nėra nei mažiausios abejonės. Visais nors kiek abejotinais atvejais lytis užrašoma **U** (nenustatyta). Tokiu atveju spėjama lytį pageidautina užrašyti lauke „Pastabos“;

34.9. laukas „**Paukščio amžius**“. Amžius visada užrašomas kalendoriniais (!) metais. Tai reiškia, kad, pvz., 2019 m. išperėtas paukštis įskaitytinai iki tų metų gruodžio 31 d. yra pirmametis, o nuo kitų (2020 m.) sausio 1 d. įskaitytinai iki tų metų gruodžio 31 d. yra antrametis ir t. t. Amžius užrašomas taip:

pull – jaunas, dar negebantis laisvai skraidyti paukštis;

F1 – užaugęs, gebantis laisvai kristi paukštis, bet kuriais metais jis išperėtas nenustatyta;

1y – pirmametis paukštis (išperėtas žiedavimo kalendoriniais metais);

1y+ – vyresnis nei pirmų kalendorinių metų paukštis (išperėtas tikrai ne žiedavimo kalendoriniais metais, kuriais metais tiksliai – nenustatyta);

2y – antrametis paukštis (išperėtas kalendoriniais metais prieš žiedavimo metus);

2y+ – vyresnis nei antrų kalendorinių metų paukštis (išperėtas tikrai ne žiedavimo kalendoriniais metais, ir ne metais prieš juos, kuriais metais tiksliai – nenustatyta);

3y – trečiametis paukštis (išperėtas metais ankščiau nei antrametis);

3y+ – vyresnis nei trečių kalendorinių metų paukštis (išperėtas tikrai ne žiedavimo kalendoriniais metais, ir ne dvejus metais prieš juos, kuriais metais tiksliai – nenustatyta).

Analogiškai **4y**, **4y+**, **5y**, **5y+** (tokį amžių įmanoma nustatyti tik keleto rūšių paukščiams);

34.10. laukas „**Pull skaičius**“. Užrašomas kiekviename lizde ar vadoje, kai dar neskraidantys jaunikliai jau yra palikę lizdą, žiedavimo metu buvusių gyvų jauniklių skaičius, nepriklausomai kiek jų (visi ar ne visi) sužieduoti. Kiekvinas lizdas (vada) žymima raide(ėmis) (A, B, C, ..., Z, AA, AB, AC, ..., AZ, BA, BB, BC, ..., BZ ir t.t.). Po lizdo raidės įrašomas vidurinis brūkšnelis ir pull skaičius, pvz., A-9, H-1, AF-12 ir pan.). Lizdų žymėjimas raidėmis kasmet pradedamas raide A;

34.11. laukas „**Paukščio statusas**“ (jeigu paukštis yra dar neskraidantis jauniklis, šis laukas paliekamas be įrašo). Užrašoma kodais:

N – nežinomas (paukščio statusas tiksliai nežinomas);

P – perintis (žiedavimo vietoje tikrai peri – turi lizdą su bent vienu kiaušiniu ar bent vienu jaunikliu arba aptiktas kartu su lizdą palikusiu bent vienu dar neskraidančiu jaunikliu; žiedavimas veisimosi laikotarpyje ar perimoji dėmė nėra perėjimo žiedavimo vietoje kriterijus);

K – kolonijoje (sugautas kolonijoje, bet neaišku, ar joje peri);

L – keičiantis plasnojamasias plunksnas (kriterijus – dėl to negali laisvai skristi);

T – nakvojantis (sugautas nakvojantis);

V – išperėtas tikrai žiedavimo vietoje;

M – tikriausiai yra toje vietovėje migruojantis (praskrendantis) paukštis;

Z – tikriausiai yra toje vietovėje žiemojantis paukštis

34.12. laukas „**Pagavimo būdas**“ (jeigu paukštis yra dar neskraidantis jauniklis, įrašas šiame lauke neprivalomas). Užrašoma kodais:

V – voratinklinė gaudyklė;

T – automatinė gaudyklė (įvairūs automatiškai veikiantys spąstai išskyrus specialų gaudymo inkilą);

G – bet kokia gaudytojo ranka valdoma gaudyklė (išskyrus gaudytojo ranka uždaramą specialų gaudymo inkilą);

I – specialus gaudymo inkilas (nepriklausomai nuo to, kaip uždarama jo landa – automatiškai ar gaudytojo ranka);

R – ranka arba ranka valdomu įrankiu (graibštu, kilpa, kriukiu, metamu tinklu ir pan.);

B – statomas tinklas (kai didesnis ar mažesnis plotas apjuosiamas tinklu);

P – patrankinė gaudyklė;

U – kirinė gaudyklė;

C – varninė (norvegiška, švediška) gaudyklė;

E – kilpinė gaudyklė (kilpa sutraukiama ne gaudytojo ranka);

L – įvairiausių formų labirintai, dažniausiai skirti gaudyti bėgiojančius tilvikinius paukščius;

D – paukščiui atsitiktinai patekus į uždara, ne paukščių gaudymui skirtą erdvę (kambarį, šiltnamį, sandėlį, garažą ir pan.);

Y – bet koks kitas būdas (paaiškinti lauke „Pastabos“).

34.13. laukas „**Žiedavimo ar aptikimo data**“. Užrašoma visada aštuonių arabiškų skaitmenų formatu metai-mėnuo-diena, pvz., 2019-01-09, 2020-10-01 ir pan.;

34.14. laukas „**Sugavimo laikas**“. Užrašomas tikslus laikas valandomis ir minutėmis, pvz., 0620 (6 val. 20 min.), 1705 (17 val. 5 min.), arba valanda be minučių, pvz., 09— (laikotarpis nuo 9 val. 0 min. iki 9 val. 59 min.), 15— (laikotarpis nuo 15 val. 0 min. iki 15 val. 59 min.);

34.15. laukas „**Žiedavimo ar aptikimo vieta**“. Užrašomas kaimo, gyvenvietės, miško, ežero ir savivaldybės (rajono) pavadinimas. Jeigu paukštis žieduotas miške ar ežere (paežerėje) būtina rašyti to miško ar ežero, o ne artimiausios gyvenvietės pavadinimą. Niekada nenaudoti ūkinių subjektų (girininkijų, bendrovių, ūkių, poilsiaviečių ir pan. pavadinimų – tai gali būti įrašyta kaip papildoma informacija lauke „Pastabos“);

34.16. laukas „**Žiedavimo ar aptikimo vietos koordinatės**“. Koordinatės užrašomos WGS formatu laipsniais, minutėmis sekundėmis arba laipsniais ir laipsnio dalimis dešimtainėje sistemoje. Koordinatės užrašant laipsniais, minutėmis, sekundėmis (pageidautina užrašymo forma), laipsniai, minutės, sekundės rašomi dviejų skaitmenų formatu, aiškumo dėlei juos atskiriant taškais. Pvz., 55.01.09, 22.05.17 (pavyzdyje platuma 55 laipsniai 1 minutė 9 sekundės, ilguma 22 laipsniai 5 minutės 17 sekundžių);

34.17. laukas „**Pastabos**“. Tekstu užrašomi nebūdingi požymiai ir kita galimai vertinga informacija;

34.18. laukas „**Žieduotojas ar aptikėjas**“. Įrašoma žieduotojo ar aptikėjo vardas ir pavardė bei Centro jam suteiktas žieduotojo kodas.

35. Mokslinių institucijų ir mokymo įstaigų specialistams, paukščius žieduojantiems pagal savo programas, taip pat galioje visi šių Taisyklių reikalavimai.

V. DUOMENŲ PATEIKIMAS CENTRUI

36. Žieduotojai paukščių žiedavimo ar ankščiau žieduotų paukščių (įskaitant paties žieduotojo ankščiau žieduotų) aptikimo duomenis pateikia Centrai.

37. Duomenys pateikiami užrašyti duomenų eilutėmis. Juos pageidaujama pateikti skaitmeniniame formate atsiunčiant e.paštu. Lentelę duomenų surašymui žieduotojams pateikia Centras. Jeigu žieduotojas pateikti duomenis skaitmeniniame formate neturi galimybės, juos pateikia surašytus popieriaus lape(uose) pagal skaitmeniniam duomenų pateikimui sudarytą formą.

38. Savarankiškai žieduojantys savanoriai paukščių žiedavimo duomenis Centrai privalu pateikti nustatytais terminais:

38.1. iš karto pabaigus naudoti žieduotojui išduotų žiedų seką. Didžiausia seka yra 100 žiedų, kurių numerių paskutiniai trys skaitmenys pasikeičia nuo x01 iki (x+1)00 (x = bet koks skaitmuo nuo 0 iki 9) arba kai priešpaskutinio sekos žiedo trys ar keturi paskutiniai skaitmenys yra 999 ar 9999, o paskutinio tos sekos žiedo numerio ketvirto ar penkto nuo galo skaitmuo padidėja vienetu;

38.2. iš karto pabaigus naudoti bet kokią trumpesnę žiedų seką iš bet kurios 100 žiedų sekos;

38.3. nuo rugpjūčio 15 d. iki rugsėjo 15 d. privalu pateikti visų nuo tų metų sausio 1 d. sužieduotų paukščių nepriklausomai nuo jų skaičiaus žiedavimo duomenis;

38.4. nuo sausio 1 iki 15 d. privalu pateikti visų paukščių, kurie buvo sužieduoti po ankstesnio duomenų pateikimo įskaitytinai iki gruodžio 31 d. nepriklausomai nuo jų skaičiaus;

38.5. žiedavimo duomenis, kurie buvo pateikti ankščiau (iš karto pabaigus žieduotojui išduotų žiedų seką(as)), 32.3 ir 32.4 p. nurodytais terminais pateikti nereikia;

38.6. pagal Centro pareikalavimą (pareikalavimas būna tais atvejais, kai Centras gauna pranešimą apie žieduoto paukščio aptikimą, o to paukščio žiedavimo duomenis žieduotojas Centrai dar nėra pateikęs) ne vėliau kaip per 10 dienų;

38.7. nuo sausio 1 iki 15 d. privalu pateikti sausio 1 d. likusių dar nepanaudotų žiedų numerius (Nr. nuo – Nr. iki) pagal žiedų sekas;

38.8. Muziejaus Ventės rago ornitologinė ir Neringos paukščių žiedavimo stotys duomenis Centrai pateikia pagal tarpusavyje suderintus terminus;

39. Nuo sausio 1 d. iki 15 d. žieduotojas privalo Centrai pateikti per praėjusius metus aptiktus, įskaitant jo paties pakartotinai sugautus, jo paties žieduotus paukščius.

40. Apie kiekvieną aptiktą ne paties žieduotojo žieduotą paukštį, nepriklausomai nuo to, koku žiedu – Lietuvos ar bet kurios užsienio valstybės – paukštis žieduotas, Centrai pranešama nedelsiant.

41. Praradus žiedus, apie tai privalu nedelsiant pranešti Centrai ir nurodyti prarastų žiedų Nr. nuo – Nr. iki. Privalu Centrai nedelsiant pranešti ir apie prarastą Pažymėjimą.

VI. PAUKŠČIŲ GEROVĖ, ŽIEDUOTOJŲ ETIKA

42. Paukščių gerovė visada yra svarbiausia, todėl žieduotojas visais atvejais turi elgtis taip, kad jo žiedavimui gaudomi ir žieduojami paukščiai nepatirtų traumų ir patirtų kuo mažesnę stresą.
43. Žieduotojas sugautą paukštį privalo identifikuoti, nustatyti jo lytį ir amžių, sužieduoti, atlikti kitas būtinas procedūras nedelsdamas ir paukštį kuo greičiau paleisti į laisvę sugavimo vietoje.
44. Neperduoti paukščių į rankas pašaliniams asmenims.
45. Gaudymui perengtas gaudyklės privalu tikrinti reguliariai, bet ne rečiau kaip kas 1-2 val. (esant būtinybei – ir dažniau), nepalikti jų be priežiūros, jų neperduoti pašaliniams asmenims.
46. Negaudyti gaudyklėmis, į kurias pakliuvęs paukštis negali laisvai judėti, lyjant lietuvi ir pučiant stipriam vėjui kai oro temperatūra yra žemesnė nei +10°C.
47. Žieduotojui neleidžiama atskleisti paukščių lizdų buvimo vietas pašaliniams asmenims.
48. Žieduotojas privalo nekeisti paukščių lizdų aplinkos ištrypiant žolinę augaliją, aplaužant medžių ar krūmų šakas ir pan.
49. Žieduotojas visais atvejais privalo mandagūs ir nekonfliktuoti su pašaliniais asmenimis ir, jiems domintis, turi paaiškinti paukščių žiedavimo tikslus ir svarbą.
50. Fotografavimasis pozuojant su rankose laikomais paukščiais yra netoleruotinas. Esant būtinybei žiedavimui sugautą paukštį dokumentuoti nuotrauka(omis) ar video įrašu, tai rekomenduojama atlikti taip, kad nuotraukoje(se) ar video įrašė nesimatytų žmogus(nys).
51. Paukščių gaudymas ir jų žiedavimas niekada neleidžiamas tik dėl kažkieno pramogos, įgeidžio ar trumpalaikio susižavėjimo tokia veikla.

VII.LITERATŪRA

Žemiau pateikiamas specializuotos literatūros sąrašas paukščių rūšių identifikavimui, jų lyties ir amžiaus nustatymui, saugaus jų gaudymo bei žiedavimo metodikos klausimais.

- Baker J. (2016) *Identification of European Non Passerines* (2nd edition). BTO, Thetford.
- Balmer D., Ciuffait L, Clark J. & Robinson R. (2008) *Bird Ringing. A concise Guide*. Thetford.
- Bub H. (1995) *A Handbook for Trapping Methods All Over the World*. New Yourk.
- Busse P. (1984) *Key sexing and ageing of European Passerines*. Gdańsk.
- Busse P. (2000) *Bird Station Manual*. Gdańsk.
- Demongin L. (2016) *Identification Guide to Birds in the Hand*. Beauregard-Vendon.
- Du Feu, C.R. (ed.) (2010) EURING Exchange Code 2000+.
- Jusys V., Karalius S. ir Raudonikis L. (2020) *Lietuvos paukščių pažinimo vadovas* (2-as leidimas).
- Kurlavičius P. (2005) *Vadovas Lietuvos paukščiams pažinti*. Vilnius.
- Prater T., Marchant J. & Vourinen J. (1977) *Guide to the Identification and Ageing of Holarctic Waders*. BTO, Tring.
- Redfern, C.P.F. & Clark, J.A. (2001) *Ringers' manual*. BTO, Thetford.
- Svensson L. (1992) *Identification Guide to European Passerines* (4th edition). Stockholm
- Svensson L., Mullarney K., Zeterström D. & Grant P.J (2009) *Collins Bird Guide* (2nd edition). London.

Internetinės svetainės, kuriose galima rasti daug ir vertingos informacijos paukščių žiedavimo klausimais:

- www.euring.org
- www.cr-birding.org
